

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 38/2018 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos, yksikön päällikkö Armi Taipale, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Jouko Huhtamäki, sisäministeriö
- johtava lakimies Maarit Pihkala, Finanssivalvonta
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio, tietosuojavaltuutetun toimisto
- ylitarkastaja Viivi Jantunen, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- apulaisjohtaja Marko Niemelä, Verohallinto
- riskienhallintapäällikkö Riitta Alakiuttu, OP Ryhmä

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen Yrittäjät ry
- Finanssiala ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi Finanssivalvonnasta annettua lakia ja eräitä siihen liittyviä lakeja.

Esityksen tavoitteena on ottaa tarpeellisin osin huomioon rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi annetut Euroopan valvontaviranomaisten ohjeet sekä Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön OECD:n alaisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän suositukset. Lisäksi esityksen tarkoituksena on varmistaa, että Finanssivalvonnalla on mahdollisuus hyödyntää tehtäviensä suorittamiseksi Harmaan talouden selvitysyksikön laatimia velvoitteidenhoitoselvityksiä. Viranomaisten välistä tietojenvaihtoa ehdotetaan parannettavaksi säätämällä, että Finanssivalvonnalla on oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä Vero-

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

hallinnolle ja Rahoitusvakausvirastolle tietoja, joita Finanssivalvonta on saanut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain valvonnassa.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettuun lakiin lisättäisiin Finanssivalvonnalle ja aluehallintovirastolle oikeus antaa määräyksiä valvomiensa ilmoitusvelvollisen sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevien tietojen säännöllisestä toimittamisesta ja toimittamisesta Finanssivalvonnalle ja aluehallintovirastolle. Lain siirtymäsäännöstä muutettaisiin siten, että aluehallintovirasto voi ylläpitää yrityspalvelurekisteriä ja valuutanvaihtorekisteriä, kunnes tiedot voidaan liittää rahanpesun valvontarekisteriin.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi myös Suomen lainsäädännön yhteensovittamiseksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisen toimintaryhmän suositusten kanssa.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2018.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Talousvaliokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä vähäisin teknisin muutoksin yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin kuvatulla tavalla.

Tietojenvaihto viranomaisten välillä. Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmassa on todettu, että toimenpiteiden tehokkuuden ensisijainen edellytys on pystyä tunnistamaan harmaan talouden toimijat laillisesti toimivien joukosta. Hallituksen esityksen tarkoituksena on tämän päämäärän saavuttamiseksi parantaa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa säätämällä Finanssivalvonnalle oikeus — salassapitosäännösten estämättä — luovuttaa Verohallinnolle ja Rahoitusvakausvirastolle tietoja, joita se on saanut rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatoiminnassa. Lisäksi Finanssivalvonnalle ehdotetaan oikeuksia hyödyntää Harmaan talouden selvitysyksikön laatimia velvoitteidenhoitoselvityksiä.

Talousvaliokunta toteaa, että viranomaisten velvollisuus tutkia asiakkaiden julkisten velvoitteiden hoitamista esimerkiksi lupien myöntämisen yhteydessä tai valvonnan kohdentamisessa sekä näihin liittyvä viranomaisten välinen tehokas tiedonkulku ovat keskeisessä roolissa harmaan talouden tunnistamisessa. Valvonnan tehokkuutta voidaan edesauttaa tietojen luovutusten sähköisillä työvälineillä ja lainsäädännön selkeydellä. Talousvaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä kannatettavana ja edellä mainittuja tavoitteita tukevana. Tietojenvaihtosäännösten kehittämisen ja viranomaisten tietojenvaihdon digitalisoimisen katsotaan keventävän yrittäjien hallinnollista taakkaa, sillä valvonnassa tarvittavat tiedot saadaan suoraan muilta viranomaisilta sähköisen velvoitteidenhoitoselvityspalvelun avulla eikä valvottava joudu itse toimittamaan todistuksia tai muita viranomaistietoja Finanssivalvonnalle.

Julkisen uutisoinnin huomioiminen. Rahanpesun ja terrorismin estämisestä annettuun lakiin (5. lakiehdotus) ehdotetaan lisättäväksi säännös, jossa Euroopan valvontaviranomaisten ohjeet niin kutsutun kielteisen uutisoinnin hyödyntämisestä riskiarvioinneissa olisi huomioitu. Samaan lakiin esitetään myös muutoksia, jotta säädös vastaisi OECD:n rahanpesun ja terrorismin rahoituk-

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

sen vastaisen työryhmän (FATF) suosituksia. Ilmoitusvelvollisella olisi jatkossa mahdollisuus hyödyntää eri lähteistä saatuja tietoja asiakkaasta tai tämän tosiasiallisesta edunsaajasta riskiarvion laatimiseksi ja ylläpitämiseksi. Tietoja voitaisiin käyttää myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi sekä rahanpesulain mukaisen ilmoitusvelvollisuuden ja selonottovelvollisuuden täyttämiseksi.

Hallituksen esityksen valiokuntakäsittelyssä on tullut esiin seikkoja, joista toiset puoltavat ja toiset ovat ehdotettua sääntelyä vastaan.

Rahanpesuun liittyvät epäilykset on merkittävä asiakkaan asemaan vaikuttava seikka monessa suhteessa. Eräs merkityksellisimmistä on se, että talletuspankki saa kieltäytyä perusmaksutilin avaamisesta ja siihen liittyvien palveluiden tarjoamisesta vain rahanpesulaista tai eräiden Suomen kansainvälisten velvoitteiden täyttämisestä johtuvasta syystä. Talousvaliokunta viittaa perusmaksutiliä koskeneen lainsäädännön käsittelyn yhteydessä (TaVM 23/2016 vp — HE 123/2016 vp) lausumaansa, jonka mukaan maksutili ja välineet sen käyttöön ovat palveluita, joita ilman yhteiskunnassa on vaikea toimia. Lisäksi riskianalyysi vaikuttaa väistämättä myös siihen, mitä palveluja ja millä ehdoilla luotto- tai finanssilaitos asiakkaalleen tarjoaa.

Valiokunta tähdentää, että nyt käsillä oleva lainsäädäntö kohdistuu luotto- tai finanssilaitoksen asiakkaastaan tekemiin merkintöihin eikä erityiseen väärinkäyttökisteriin. Rajanveto näiden kahden välillä näyttää saadun selvityksen perusteella olevan keskeinen elementti punnittaessa luotto- tai finanssilaitoksen ilmoitus- ja asiakkaan tuntemista koskevien velvoitteiden ja asiakkaan yksityisyydensuojan ja oikeusturvan välistä sääntelytasapainoa.

Valiokunta huomauttaa, että ehdotettu sääntely jättää osin epäselväksi joitakin olennaisiakin seikkoja, kuten sen, kuinka kauan säännöksen tarkoittamia, uutisointiin pohjautuvia merkintöjä voidaan säilyttää, tai kuinka menetellään, kun kansallinen rekisterinpitoa koskevia poikkeuslupia myöntänyt taho Tietosuojalautakunta lakkautetaan; mikä on lakkautetun lautakunnan myöntämien lupien status jatkossa ja mikä on ylipäänsä oikeudellinen viitekehys tällaisten poikkeusten osalta. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valtioneuvostossa on vireillä asiaa koskevan lainsäädännön valmistelu. Tulevan sääntelyn sisältö ei ole vielä täsmällisesti tiedossa, mutta saadun selvityksen mukaan nyt käsillä olevan lainsäädännön puutteet tulevat monin osin korjatuiksi muun lainsäädännön täydentyessä. Talousvaliokunta viittaa eduskunnassa vireillä olevaan tietosuojaa koskevaan lainsäädäntökokonaisuuteen (HE 9/2018 vp) korostaen lainvalmistelun koordinaation tärkeyttä sääntelyn johdonmukaisuuden varmistamiseksi.

Esitettyjä näkökantoja punnittuaan talousvaliokunta on päätenyt puoltamaan hallituksen esityksessä ehdotettua sääntelyä pitäen sitä tasapainoisena ratkaisuna ilmoitusvelvollisen velvoitteiden ja merkintöjen kohteena olevan asiakkaan intressien välillä. Talousvaliokunta on harkinnassaan painottanut erityisesti sitä, että säännös on sijoitettu nimenomaan rahanpesun ja terrorismin estämisestä koskevaan lakiin ja säännöksen sanamuodosta käy selkeästi ilmi, että kyseessä on riskiarvointi, joka kohdistuu asiakkaan profiiliin nimenomaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kontekstissa. Kyseessä ei siis ole yleinen, asiakkaan profilointia koskeva säännös. Talousvaliokunta muistuttaa, että esimerkiksi edulliseen verokohteluun johtavien järjestelyjen käyttö ei yksistään ole vielä indisio oikeustoimien laittomuudesta, kuten ei myöskään rikosilmoitus,

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

esitutkinta tai syyteharkinta merkitse vielä syyllisyyttä. Asiakkaasta tehty profilointi perustuu aina kokonaisarvioon, jossa on huomioitavana laaja asiakkaan toimintaa analysoiva kriteeristö.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että puheena olevaa säännöstä tulkittaessa huomioidaan erityisesti tietolähteen uskottavuus ja luotettavuus. Hallituksen esityksessä onkin avattu — joskin suppeasti — Euroopan valvontaviranomaisen ohjeen (JC 2017 37) sisältämiä suuntaviivoja siitä, kuinka asiakkaaseen kohdistuvien uutisten uskottavuutta on arvioitava. Huomioon otettavia seikkoja ovat muun muassa tietolähteen laatu, riippumattomuus ja väitteiden esittämisen jatkuvuus.

Lainsäädännön jatkovalmistelu. Talousvaliokunta katsoo ehdotetun sääntelyn tukevan tasapuolisia kilpailun edellytyksiä hankaloittamalla lakisääteiset velvoitteensa laiminlyövien yrittäjien toimimista finanssialalla. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain sekä rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain osalta on mahdollista, että EU:n uusi tietosuojalainsäädäntö edellyttää muutoksia kyseisiin lakeihin. Näiden tarvetta on syytä arvioida tarkemmin rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen -direktiivin (EU 2015/849) muutosten kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

3. Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 ja 12 §:n muuttamisesta

6 §. Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus. Käsillä olevassa hallituksen esityksessä ei ole voitu vielä huomioida perintätoimintaa koskeneen lainsäädännön vaikutuksia, koska hallituksen esityksen antamisen aikana kyseinen lainsäädäntö (TaVM 3/2018 vp — HE 206/2017 vp) oli vielä eduskunnan käsittelyssä. Tämän johdosta 6 §:n matkapalveluyhdistelmien tarjoajia koskeva kohta tulee olla 22, perintätoiminnan harjoittamista koskeva kohta tulee muuttaa kohdaksi 23 ja Finanssivalvonnan tehtäviä koskevan kohdan numeroksi tulee 24.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Talousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 38/2018 vp sisältyvät 1., 2. ja 4.—9. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 38/2018 vp sisältyvän 3. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 71 §:n 1 momentin 15 kohta, sellaisena kuin se on laissa 446/2017, ja
lisätään lakiin uusi 20 b § ja 71 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 752/2012, 611/2014, 651/2014, 1198/2014, 505/2015, 1442/2016, 520/2016, 446/2017 ja 1071/2017, uusi 16 ja 17 kohta seuraavasti:

20 b §

Oikeus saada tietoja viranomaisilta ja julkista tehtävää hoitavalta

Finanssivalvonnalla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja valvottavan, muun finanssimarkkinoilla toimivan ja muun henkilön, jota Finanssivalvonta 3 §:n mukaisten tehtäviensä nojalla valvoo, veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutusmaksuihin sekä Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta ja taloudesta sekä kytkennöistä.

Jos valvottava tai muu finanssimarkkinoilla toimiva taikka muu henkilö, jota Finanssivalvonta 3 §:n mukaisten tehtäviensä nojalla valvoo, on oikeushenkilö, Finanssivalvonnalla on oikeus saada tiedot oikeushenkilön lisäksi toimitusjohtajasta, hänen sijaisestaan, hallituksen jäsenestä ja varajäsenestä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsenestä ja varajäsenestä, vastuunalaisesta yhtiömiehestä, muusta ylimpään johtoon kuuluvasta sekä siitä, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään kymmenesosa osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta taikka vastaava omistus- tai määräämisvalta, jos kyseessä on muu yhteisö kuin osakeyhtiö. Finanssivalvonnalla on lisäksi oikeus saada tiedot edellä tarkoitettuihin henkilöihin välittömästi tai välillisesti kytkeytyvistä yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ssä tarkoitetuista rekisteröitävistä yrityksistä ja yhteisöistä.

Finanssivalvonnalla on oikeus saada 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot, jos ne ovat tarpeen:

1) valvottavan, muun finanssimarkkinoilla toimivan tai muun henkilön, jota Finanssivalvonta 3 §:n mukaisten tehtäviensä nojalla valvoo, omistajan, hallituksen jäsenen, toimitusjohtajan tai palveluksessa olevan laissa säädetyn luotettavuuden selvittämiseksi;

2) markkinoiden väärinkäytön estämiseksi;

3) rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen estämiseksi;

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

4) valvottavan, muun finanssimarkkinoilla toimivan tai muun henkilön, jota Finanssivalvonta 3 §:n mukaisten tehtäviensä nojalla valvoo, perustamiseen tai omistukseen liittyvien tietojen luovuttavuuden selvittämiseksi;

5) 21 §:ssä tarkoitetun tietojensaantioikeuden turvaamiseksi;

6) arvopaperimarkkinalaissa säädetyn tiedonantovelvollisuuden valvomiseksi;

7) finanssimarkkinoiden vakauden, sijoittajan- ja asiakkaansuojan ja vakuutettujen etujen turvaamiseksi.

Finanssivalvonnalla on oikeus saada 1 momentissa tarkoitetut tiedot maksutta. Tiedot voidaan luovuttaa Finanssivalvonnalle teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

71 §

Oikeus ja velvollisuus luovuttaa tietoja

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, Finanssivalvonnalla on oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja:

15) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetuille viranomaisille ja 2 momentissa tarkoitettulle asianajajayhdistykselle asioista, jotka ovat välttämättömiä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja paljastamiseksi;

16) Verohallinnolle sellaisia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain noudattamisen valvonnassa havaittuja tietoja, joilla on merkitystä Verohallinnon valvoessa verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 17 a—17 d §:ssä säädettyjä velvoitteita;

17) Rahoitusvakaustavirastolle sellaisia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain noudattamisen valvonnassa havaittuja tietoja, joilla on merkitystä Rahoitusvakaustaviraston täyttäessä rahoitusvakaustaviranomaisesta annetun lain 5 luvussa säädettyjä talletussuoja-
korvausten maksamiseen liittyviä velvoitteitaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta annettu laki (923/2017).

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 ja 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 21 ja 23 kohta sekä 12 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 6 §:n 1 momentin 21 kohta laissa 454/2017, 23 kohta laissa / ja 12 §:n 1 momentti laissa 645/2015, sekä

lisätään 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2016, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 923/2017, 1112/2017, / ja / , uusi 24 kohta seuraa-vasti:

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

21) kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain (1075/2000) 5 a, 8 ja 19 §:ssä säädetyn tehtävän selvittämistä;

23) perintätoiminnan harjoittajien rekisteröinnistä annetun lain (/) 9, 10 ja 17 §:ssä säädettyjä tehtäviä;

24) Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 20 b §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamista.

12 §

Henkilötietojen käsittely ja tarkastusoikeus

Henkilötietojen käsittelystä säädetään henkilötietolaissa (523 /1999) ja luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 6 §:n 1 momentin 23 kohta tulee kuitenkin voimaan vasta päivänä kuuta 20.

4.

Laki

luottolaitostoiminnasta annetun lain 15 luvun 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 15 luvun 18 §:n 1 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

15 luku

Menettelytavat asiakasliiketoiminnassa

18 §

Asiakkaiden tunteminen

Luottolaitoksen ja sen konsolidointiryhmään kuuluvan yrityksen on tunnettava asiakkaansa. Luottolaitoksen ja sen konsolidointiryhmään kuuluvan yrityksen on lisäksi tunnistettava asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun, sekä tarvittaessa todennettava tämän henkilöllisyys. Luottolaitos ja sen konsolidointiryhmään kuuluva yritys eivät saa tarjota asiakkaalleen nimettömiä tilejä tai tallelokeroita. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

— — — — —

5.

Laki

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 1 luvun 6 §, 3 luvun 1 §:n 1 ja 2 momentti, 3 §:n 1 momentti ja 2 momentin 1, 3 ja 6 kohta, 4 §:n 1 momentti, 5 §:n 5 momentti, 7 §:n 5 momentti ja 12 §, 4 luvun 1 §:n 1 momentti ja 2 momentin suomenkielinen sanamuoto, 4 §:n 3 momentti, 5 luvun 5 §:n 5 momentti, 8 luvun 1 §:n 2 momentti ja 3 §:n 2 momentin 3 kohta sekä 9 luvun 1 §:n 1 momentti ja 8 §:n 3 momentti, sekä

lisätään 9 luvun 6 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

1 luku

Yleiset säännökset

6 §

Ulkomaisen trustin tosiasiallinen edunsaaja

Ulkomaisen trustin tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan tosiasiallista määräysvaltaa käyttävää luonnollista henkilöä, joka on trustin tai trustin kaltaisen oikeudellisen järjestelyn:

- 1) perustaja tai tämän mahdollisesti asettama suojelija;
- 2) omaisuudenhoitaja; tai
- 3) edunsaaja.

Sen lisäksi mitä 1 momentissa säädetään, tosiasiallisena edunsaajana pidetään myös muuta luonnollista henkilöä, joka viime kädessä käyttää määräysvaltaa suoran tai välillisen omistuksen kautta tai muilla keinoin ulkomaisessa trustissa tai trustin kaltaisessa oikeudellisessä järjestelyssä.

3 luku

Asiakkaan tunteminen

1 §

Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi

Jos ilmoitusvelvollinen ei pysty toteuttamaan asiakkaan tuntemiseksi tässä luvussa säädettyjä toimia, ilmoitusvelvollinen ei saa perustaa asiakassuhdetta, suorittaa liiketoimintaa tai ylläpitää liikesuhdetta. Jos ilmoitusvelvollinen on luottolaitos, se ei myöskään saa toteuttaa maksutapahtumaa maksutilin kautta, jos se ei pysty toteuttamaan asiakkaan tuntemiseksi säädettyjä toimia. Ilmoitusvelvollisen on myös arvioitava, onko sen tarpeellista tehdä tapauksesta epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus. Ilmoitusvelvollisen on keskeytettävä asiakkaan tuntemista koskevat toimet, jos ilmoitusvelvollinen perustellusti arvioi tuntemista koskevien toimien vaarantavan epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tekemisen.

Ilmoitusvelvollisen on asiakassuhteeseen liittyviä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä arvioidessaan otettava huomioon uusiin ja jo olemassa oleviin asiakkaisiin, maihin tai maantieteellisiin alueisiin, tuotteisiin, palveluihin ja liiketoimiin sekä jakelukanaviin ja teknologioihin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit (*riskiperusteinen arviointi*).

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

3 §

Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Ilmoitusvelvollisen on pidettävä kaikki asiakkaan tuntemista ja liiketoimia koskevat asiakirjat ja tiedot ajantasaisina ja olennaisina. Tiedot on säilytettävä luotettavalla tavalla viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisestä. Jos kysymyksessä on 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa taikka mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettu satunnainen liiketoimi, asiakkaan tuntemista koskevat tiedot on säilytettävä viiden vuoden ajan liiketoimen suorittamisesta.

Asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista on säilytettävä:

1) nimi, syntymäaika, henkilötunnus ja osoite;

3) oikeushenkilön täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomaisen sekä tarvittaessa yhtiöjärjestys;

6) tosiasiallisten edunsaajien nimi, syntymäaika ja henkilötunnus ja tarvittaessa tarkempi kuvaus omistus- ja määräysvaltarakenteesta;

4 §

Asiakasta koskevien tietojen hankkiminen, jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus

Ilmoitusvelvollisen on hankittava tietoja asiakkaansa toiminnasta, tämän liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteista palvelun tai tuotteen käyttämiselle. Ilmoitusvelvollinen saa hyödyntää asiakkaasta tai tämän tosiasiallisesta edunsaajasta eri tietolähteistä saatavilla olevia tietoja asiakasta koskevan riskiarvion laatimiseksi ja ylläpitämiseksi, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi sekä tässä laissa tarkoitetun ilmoitusvelvollisuuden ja selonottovelvollisuuden täyttämiseksi. Ilmoitusvelvollisen on kiinnitettävä erityistä huomiota tietolähteen uskottavuuteen ja luotettavuuteen. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 (*yleinen tietosuoja-asetus*), jäljempänä *tietosuoja-asetus*, ja henkilötietolaissa (523 /1999) säädetään henkilötietojen käsittelystä.

5 §

Vakuutus tuotteisiin liittyvä erityinen tunnistamisvelvollisuus

Luotto- ja rahoituslaitoksen on selvitettävä, onko henki- tai muun sijoitusvakuutuksen edunsaaja poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö viimeistään silloin, kun maksu suoritetaan tai vakuutus siirretään kokonaan tai osittain. Jos vakuutukseen tai sen edunsaajaan liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, luotto- tai rahoituslaitoksen toimihenkilön on lisäksi ilmoitettava asiasta laitoksen johdolle ennen vakuutuskorvauksen maksamista ja

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

noudatettava tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia säännöksiä. Luotto- ja rahoituslaitoksen on arvioitava, onko sen tarpeellista tehdä epäilyttävää liiketoimea koskeva ilmoitus.

7 §

Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta

Valvontaviranomainen voi katsoa, että tässä pykälässä säädetty kolmatta osapuolta koskevat edellytykset täyttyvät, jos:

1) ilmoitusvelvollinen saa tiedot kolmannelta osapuolelta, joka kuuluu ilmoitusvelvollisen kanssa samaan konserniin tai muuhun taloudelliseen yhteenliittymään;

2) konsernissa tai muussa taloudellisessa yhteenliittymässä noudatetaan tämän lain säännöksiä vastaavia konsernin tai yhteenliittymän sisäisiä yhteisiä menettelyjä, jotka koskevat asiakkaan tuntemisvelvollisuutta, asiakastietojen säilyttämistä ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja paljastamista;

3) konsernin tai muun taloudellisen yhteenliittymän emoyhtiön kotivaltion valvontaviranomainen valvoo 2 kohdan noudattamista; sekä

4) konsernin tai muun taloudellisen yhteenliittymän rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja paljastamista koskevilla menettelytavoilla on asianmukaisesti otettu huomioon korkean rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin valtioihin liittyvä riskienhallinta ja riskien vähentäminen.

12 §

Kirjeenvaihtajasuhteisiin liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Jos luotto- tai rahoituslaitos tekee maksujen ja muiden toimeksiantojen hoitamisesta sopimuksen (*kirjeenvaihtajasuhde*) ETA-valtion ulkopuoliseen maahan sijoittuneen luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa, luotto- tai rahoituslaitoksen tulee ennen sopimuksen tekemistä hankkia riittävät tiedot vastapuolena toimivasta luotto- tai rahoituslaitoksesta sen liiketoiminnan ymmärtämiseksi.

Luotto- tai rahoituslaitoksen tulee arvioida vastapuolena toimivan luotto- tai rahoituslaitoksen maine ja valvonnan laatu sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevat toimet. Luotto- tai rahoituslaitoksen ylemmän johdon on hyväksyttävä kirjeenvaihtajasuhteen aloittaminen. Sopimuksessa tulee sopia nimenomaisesti asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttämisestä ja näitä koskevien merkityksellisten tietojen toimittamisesta pyynnöstä vastapuolena toimivalle luotto- tai rahoituslaitokselle.

Luotto- tai rahoituslaitos ei saa aloittaa tai jatkaa kirjeenvaihtajasuhdetta sellaisen laitoksen kanssa, joka on pöytälaatikkopankki tai jonka tilejä pöytälaatikkopankit voivat käyttää.

Jos sijoituspalveluyritys, maksulaitos, rahastoyhtiö tai vaihtoehtorahastojen hoitaja tai vakuutusyhtiö tekee sopimuksen 1 momentissa tarkoitettua vastaavasta järjestelystä, on noudatettava, mitä tässä pykälässä säädetään.

Luotto- ja rahoituslaitoksen tulee salliessaan maksujenvälitystilien käyttämisen varmistaa, että vastapuolena toimiva luotto- tai rahoituslaitos:

1) on tunnistanut asiakkaansa, jotka pääsevät suoraan luotto- ja rahoituslaitoksen tilille, ja

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

2) toimittaa sille pyynnöstä merkitykselliset asiakkaan tuntemista koskevat tiedot.

4 luku

Ilmoitusvelvollisuus, salassapitovelvollisuus sekä liiketoimen keskeyttäminen

1 §

Velvollisuus tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta

Ilmoitusvelvollisen on täytettävä 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskuksesta annetussa laissa (445/2017) tarkoitettulle rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta ja terrorismin rahoittamisen epäilystä. Ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta on tehtävä riippumatta siitä, onko asiakassuhde perustettu tai siitä kieltäydytty, ja siitä, onko liiketoimi suoritettu, keskeytetty tai siitä kieltäydytty.

Ilmoitusvelvollinen voi tehdä epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen myös enimmäismääräksi asettamansa kynnysarvon ylittävästä yksittäisestä maksusta tai muusta suorituksesta tai useasta erillisestä toisiinsa yhteydessä olevasta maksusta tai suorituksesta. Maksulaitoslain 1 §:n 2 momentin 5 kohdassa tarkoitetun rahanvälityspalvelun tarjoajan on kuitenkin tehtävä ilmoitus jokaisesta yksittäisestä tai useasta erillisestä toisiinsa yhteydessä olevasta maksusta tai suorituksesta, jonka arvo on vähintään 1 000 euroa.

4 §

Epäilyttäviä liiketoimia koskeva salassapitovelvollisuus ja salassapitovelvollisuutta koskevat poikkeukset

Edellä 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon siitä, että 1 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena sellaisessa yksittäisessä liiketoimessa, joka liittyy siihen asiakkaaseen ja liiketoimeen, jota ilmoitus koskee. Samoilla edellytyksillä tieto saadaan luovuttaa myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, jos tiedon vastaanottajaa koskevat tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta sekä tiedon vastaanottajaa koskee lisäksi tietosuoja-asetuksessa säädettyjä henkilötietojen suojaa koskevia velvollisuuksia vastaavat velvollisuudet.

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

5 luku

Rahanpesun valvontarekisteri

5 §

Luotettavuus

Aluehallintovirastolla on oikeus saada salassapitosäännösten estämättä ja maksutta viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja rekisteröintiä hakevan veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta ja kytkennöistä, jotka ovat tarpeen tässä pykälässä tarkoitetun luotettavuuden selvittämiseksi, 6 §:ssä tarkoitettua rekisteristä poistamista varten tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi.

8 luku

Hallinnolliset seuraamukset

1 §

Rikemaksu

Finanssivalvonta määrää rikemaksun myös sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta:

- 1) jättää pois maksajaa tai maksunsaajaa koskevat vaadittavat tiedot maksajan tiedot -asetuksen 4—6 artiklan vastaisesti;
- 2) laiminlyö velvollisuutensa varmistaa tietojen säilyttäminen 1 kohdassa mainitun asetuksen 16 artiklan vastaisesti;
- 3) ei ota käyttöön tehokkaita riskiperusteisia menettelyjä 1 kohdassa mainitun asetuksen 8 tai 12 artiklan vastaisesti; tai
- 4) laiminlyö 1 kohdassa mainitun asetuksen 11 artiklassa säädetyn velvollisuuden rakentaa menettelyt havaita maksajaa tai maksunsaajaa koskevat puuttuvat tiedot tai 12 artiklassa säädetyn velvollisuuden vahvistaa riskiperusteiset menettelyt sellaisten varainsiirtojen, joita koskevat tiedot ovat puutteelliset, toteuttamisesta, hylkäämisestä tai keskeyttämisestä.

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

3 §

Seuraamusmaksu

Finanssivalvonta määrää seuraamusmaksun myös sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta:

3) laiminlyö vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti ottaa käyttöön 1 kohdassa mainitun asetuksen 8 tai 12 artiklan edellyttämät riskiperusteiset menettelyt; tai

9 luku

Erinäiset säännökset

1 §

Työntekijöiden koulutus ja suojeleminen sekä toimintaohjeet

Ilmoitusvelvollisen on huolehdittava, että sen työntekijät saavat koulutuksen tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen varmistamiseksi. Ilmoitusvelvollisen on nimettävä johdostaan henkilö, joka siinä vastaa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvonnasta. Ilmoitusvelvollisen on nimettävä myös henkilö, joka vastaa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen sisäisestä valvonnasta, jos se on perusteltua ilmoitusvelvollisen koko ja luonne huomioon ottaen. Jos ilmoitusvelvollinen on osa konsernia tai muuta taloudellista yhteenliittymää, sen tulee lisäksi noudattaa konsernin tai muun taloudellisen yhteenliittymän sisäisiä menettelytapoja ja ohjeita tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen varmistamiseksi. Näiden konsernin tai muun taloudellisen yhteenliittymän sisäisten menettelytapojen tulee kattaa vähintään:

1) toimintatavat ja menettelyt asiakkaan tuntemista ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien hallitsemista koskevien tietojen vaihtamiseksi ryhmän sisällä;

2) konsernitason määräykset asiakkaita, tilejä ja liiketoimia koskevasta tietojenvaihdosta konsernin sisällä sääntelyn noudattamisen valvomiseksi, tarkastamiseksi ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi mukaan luettuina tiedot ja arvio epätavanomaisista liiketoimista tai muista toimista;

3) riittävät toimet tietojen salassapidon ja käytön turvaamiseksi mukaan luettuina toimet 4 luvun 4 §:ssä tarkoitetun salassapitovelvollisuuden turvaamiseksi.

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

6 §

Määräyksenantovaltuus

Finanssivalvonta ja aluehallintovirasto voivat antaa määräyksiä valvomansa ilmoitusvelvollisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevien tietojen säännöllisestä toimittamisesta ja toimittamistavasta Finanssivalvonnalle ja aluehallintovirastolle.

8 §

Siirtymäsäännökset

Sen, joka tämän lain voimaan tullessa on merkittynä yrityspalvelurekisteriin tai valuutanvaihtorekisteriin, on tehtävä 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettu hakemus rahanpesun valvontarekisteriin merkitsemiseksi kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta. Aluehallintovirasto ylläpitää yrityspalvelurekisteriä ja valuutanvaihtorekisteriä 30 päivään kesäkuuta 2019 noudattaen tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 5 luvun 5 §:n 5 momentti tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä heinäkuuta 2019.

6.

Laki

rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 4 §:n 4 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

4 §

Rahanpesun selvittelykeskuksen oikeus saada, käyttää ja luovuttaa tietoa

Rahanpesurekisterin tietoja saa käyttää ja luovuttaa salassapitosäännösten estämättä vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Rahanpesun selvittelykeskus saa luovuttaa tietoja myös ilman pyyntöä. Lisäksi tietoja saa luovuttaa ulkoasiainministeriölle varojen jäädyttämisestä terrorismin torjumiseksi annetun lain 9 §:ssä säädettyjen tehtävien ja ulosottomiehelle mainitun lain 14 §:ssä säädettyjen tehtävien ja eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämiseksi annetun lain (659/1967) 2 b §:ssä säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tietoja saadaan luovuttaa myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa tarkoitettulle toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle, jos luovutettava tieto on välttämätön toimivaltaisen valvontaviranomaisen tai asianajajayhdistyksen mainitussa laissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi. Päätöksen tässä momentissa tarkoitetusta tietojen luovuttamisesta tekee rahanpesun selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies. Tässä momentissa tarkoitettuja tietoja saa luovuttaa tietojoukkona tai sähköisesti.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

7.

Laki

eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämiseksi annetun lain 2 b §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämiseksi annetun lain (659/1967) 2 b §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 504/2015, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

2 b §

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten on salassapitosäännösten estämättä viipymättä oma-aloitteisesti toimitettava hallussaan olevat tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettuja luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä koskevat ulosottokaaren 3 luvun 66 §:ssä tarkoitettut tiedot ulosottomiehelle. Sivullisen ja viranomaisen velvollisuudesta antaa tietoja ulosottomiehelle säädetään ulosottokaaren 3 luvun 64—68 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

8.

Laki

maksulaitoslain 39 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maksulaitoslain (297/2010) 39 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 612/2014, seuraavasti:

39 §

Asiakkaiden tunteminen

Maksulaitoksen on tunnettava asiakkaansa. Maksulaitoksen on tunnistettava asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun, sekä lisäksi tarvittaessa todennettava näiden henkilöllisyys. Maksulaitos ei saa tarjota asiakkaalleen nimettömiä tilejä. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

9.

Laki

rahoitusvakausviranomaisesta annetun lain 1 luvun 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahoitusvakausviranomaisesta annetun lain (1195/2014) 1 luvun 3 §:n 1 momentin 12 kohdan f alakohta seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

12) korvauskelpoisella talletuksella muita talletuksia kuin:
f) talletuksia, joiden omistajan henkilöllisyyttä ei voida selvittää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 3 luvun mukaisesti;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 25.4.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kaj Turunen sin
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Lauri Ihalainen sd
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Eero Lehti kok

Valiokunnan mietintö TaVM 4/2018 vp

jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Martti Mölsä sin
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Ville Skinnari sd
varajäsen Juhana Vartiainen kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller